

<https://doi.org/10.70728/b.series.fil.v08.i08.063>

LUIZA GLYUK VA HALIMA XUDOYBERDIYEVA SHE'RIYATIDA LIRIK QAHRAMON KONSEPSIYASINING BADIY TALQINI

Usmonova Muhayyo Akramovna

*Osiyo xalqaro universiteti o'qituvchisi,
Xorijiy til va ijtimoiy fanlar kafedrası,
muhayyousmonova7@gmail.com*

Annotatsiya. Ushbu maqolada Luiza Glyuk va Halima Xudoyberdiyeva she'riyatida lirik qahramon konsepsiyasining badiiy talqini qiyosiy aspektda tadqiq etiladi. Har ikki shoira ijodida lirik qahramonning shakllanishi, uning ruhiy kechinmalari, ichki ziddiyatlari hamda borliq va jamiyatga munosabatining poetik ifodasi tahlil qilinadi. Luiza Glyuk she'riyatida lirik qahramonning individual-psixologik, ekzistensial va introspektiv xususiyatlari, Halima Xudoyberdiyeva lirikasida esa shaxsiy kechinmalar bilan bir qatorda milliy ruh, ayol qalbi va ijtimoiy masalalarning badiiy aks etishiga alohida e'tibor qaratiladi. Qiyosiy tahlil orqali turli adabiy va madaniy muhitga mansub shoiralar lirikasida lirik qahramon yaratishning mushtarak hamda o'ziga xos poetik xususiyatlari aniqlanadi.

Kalit so'zlar: Luiza Glyuk, Halima Xudoyberdiyeva, lirik qahramon, lirik "men", ayol she'riyati, ayol ruhiyati, qiyosiy adabiyotshunoslik, poetik talqin, badiiy obraz, milliy ruh, psixologizm, lirika.

THE ARTISTIC INTERPRETATION OF THE CONCEPT OF THE LYRICAL HERO IN THE POETRY OF LOUISE GLÜCK AND HALIMA KHUDOYBERDIYEVA

Annotation. This article examines the artistic interpretation of the concept of the lyrical hero in the poetry of Louise Glück and Halima Khudoyberdiyeva from a comparative perspective. It analyzes the formation of the lyrical hero in the works of both poets, focusing on the poetic representation of emotional experiences, inner conflicts, and attitudes toward life and society. Particular attention is paid to the individual-psychological, existential, and introspective features of the lyrical hero in Louise Glück's poetry, while in Halima Khudoyberdiyeva's lyrics, emphasis is placed on the artistic representation of personal experiences alongside national spirit, the female inner world, and social issues. Through comparative analysis, the study identifies both shared and distinctive poetic features in the construction of the lyrical hero in the works of poets belonging to different literary and cultural traditions.

Key words: Louise Glück, Halima Xudoyberdiyeva, lyrical hero, lyrical "I", women's poetry, female psyche, comparative literature, poetic interpretation, artistic image, national spirit, psychologism, lyric poetry.

ХУДОЖЕСТВЕННАЯ ИНТЕРПРЕТАЦИЯ КОНЦЕПЦИИ ЛИРИЧЕСКОГО ГЕРОЯ В ПОЭЗИИ ЛУИЗЫ ГЛЮК И ХАЛИМЫ ХУДОЙБЕРДИЕВОЙ

Аннотация. В данной статье в сравнительном аспекте исследуется художественная интерпретация концепции лирического героя в поэзии Луизы Глюк и Халимы Худойбердиевой. Анализируется формирование лирического героя в творчестве обеих поэтесс, при этом основное внимание уделяется поэтическому выражению душевных переживаний, внутренних противоречий и отношения к жизни и обществу. Особое внимание уделяется индивидуально-психологическим, экзистенциальным и интроспективным особенностям лирического героя в поэзии Луизы Глюк, тогда как в лирике Халимы Худойбердиевой рассматривается художественное воплощение личных переживаний в сочетании с национальным духом, внутренним миром женщины и социальными проблемами. На основе сравнительного анализа выявляются общие и специфические поэтические особенности создания образа лирического героя в творчестве поэтесс, принадлежащих к различным литературным и культурным традициям.

Ключевые слова: Луиза Глюк, Халима Худойбердиева, лирический герой, лирическое «я», женская поэзия, женская психология, сравнительное литературоведение, поэтическая интерпретация, художественный образ, национальный дух, психологизм, лирическая поэзия.

KIRISH. Lirik she'riyatda insonning ichki olami, ruhiy kechinmalari va borliqqa munosabati lirik qahramon vositasida badiiy ifodalanadi. Lirik qahramon muallif shaxsiyati bilan bog'liq bo'lsa-da, u ijodkorning hayotiy tajribasi, dunyoqarashi va estetik qarashlarini umumlashtiruvchi badiiy obraz sifatida namoyon bo'ladi. Ayniqsa, ayol shoiralar ijodida lirik qahramon orqali muhabbat, ayriliq, yolg'izlik, oila, onalik, xotira hamda ayolning jamiyatdagi o'rni kabi masalalar o'ziga xos poetik talqin etiladi.

Luiza Glyuk va Halima Xudoyberdiyeva turli milliy va adabiy muhit vakillari bo'lishiga qaramay, ularning she'riyatida lirik qahramon inson ruhiyatini ochib beruvchi muhim poetik vosita hisoblanadi. Glyuk lirikasida lirik qahramon ko'proq individual ruhiy kechinmalar, xotira, yo'qotish va ekzistensial mushohadalar orqali namoyon bo'lsa, Xudoyberdiyeva ijodida ayol qalbi, milliy ruh va ijtimoiy-ma'naviy masalalar bilan uyg'unlashadi. Mazkur maqolada ikki shoir she'riyatidagi lirik qahramonning badiiy talqini qiyosiy o'rganilib, ularning mushtarak va o'ziga xos poetik xususiyatlari tahlil qilinadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA. Mazkur tadqiqotda Luiza Glyuk va Halima Xudoyberdiyeva she'riyatida lirik qahramon konsepsiyasining badiiy

talqinini o‘rganishda qiyosiy-tipologik, tavsifiy, biografik hamda badiiy matn tahlili metodlaridan foydalanildi. Qiyosiy-tipologik metod asosida ikki shoira ijodidagi lirik qahramonning shakllanish tamoyillari, ruhiy kechinmalari va poetik ifodasidagi mushtarak hamda farqli xususiyatlar aniqlandi. Badiiy matn tahlili orqali she’rlardagi lirik “men”, obrazlar tizimi, psixologik holatlar, ramz va motivlarning lirik qahramon xarakterini ochishdagi vazifasi tahlil qilindi.

Shuningdek, biografik metod yordamida shoiralarning hayotiy tajribasi va individual dunyoqarashining lirik qahramon tabiatiga ta’siri ko‘rib chiqildi. Tavsifiy metod esa tanlangan she’riy namunalardagi ayol ruhiyati, xotira, muhabbat, yolg‘izlik, yo‘qotish, milliy o‘zlik va ijtimoiy munosabat kabi motivlarni izohlashda qo‘llanildi. Mazkur metodlarning o‘zaro uyg‘unligi Luiza Glyuk va Halima Xudoyberdiyeva lirikasida lirik qahramonning individual, milliy va umuminsoniy xususiyatlarini qiyosiy asosda yoritish imkonini berdi.

NATIJALAR. Tadqiqot natijalari Luiza Glyuk va Halima Xudoyberdiyeva she’riyatida lirik qahramon muallifning individual dunyoqarashi va ruhiy tajribasini ifodalash bilan birga, kengroq umuminsoniy mazmun kasb etishini ko‘rsatdi. Har ikki shoira ijodida lirik qahramon ayol qalbining murakkab kechinmalari, muhabbat, ayriliq, yolg‘izlik, xotira va yo‘qotish kabi holatlarni badiiy ifodalovchi asosiy poetik subyekt sifatida namoyon bo‘ladi. Biroq ushbu kechinmalarning ifoda usuli shoiralarning individual poetik uslubi va mansub bo‘lgan adabiy-madaniy muhitiga ko‘ra farqlanadi.

Luiza Glyuk she’riyatida lirik qahramon ko‘proq o‘z ichki dunyosiga murojaat qiluvchi, o‘tmish voqealarini qayta idrok etuvchi va o‘z ruhiy holatini tahlil qiluvchi xarakterga ega. Masalan, Ararat to‘plamidagi oilaviy munosabatlar, bolalik xotiralari va yo‘qotish motivlari lirik qahramonning ruhiy olamini ochishda muhim o‘rin tutadi. Shoiraning *The Wild Iris* asarida esa hayot va o‘lim, yo‘qolish va qayta tiklanish tushunchalari tabiat obrazlari orqali lirik qahramonning ichki kechinmalari bilan uyg‘unlashtiriladi. *Averno* to‘plamida *Persefona* mifiga murojaat qilinishi ona va farzand, ayriliq hamda yo‘qotish kabi individual kechinmalarni umuminsoniy darajaga olib chiqadi. Shu tariqa Glyuk lirikasida lirik qahramon ko‘pincha introspektiv va falsafiy mushohadaga moyil poetik subyekt sifatida shakllanadi.

MUHOKAMA. Halima Xudoyberdiyeva she’riyatida ham lirik qahramonning ichki kechinmalari muhim o‘rin egallaydi, biroq ularda shaxsiy tuyg‘ular ko‘pincha milliy va ijtimoiy mazmun bilan uyg‘unlashadi. Shoira lirikasida ayolning muhabbati, iztirobi, sadoqati, onalik tuyg‘usi va ruhiy matonati xalqning tarixiy xotirasi, Vatan va milliy qadriyatlar bilan bog‘liq holda ifodalanadi. Uning lirik qahramoni faqat o‘z kechinmalarini bayon qiluvchi “men” sifatida emas, balki atrofidagi voqelikni baholovchi, jamiyat va millat taqdiriga munosabat bildiruvchi faol poetik shaxs sifatida ham namoyon bo‘ladi. Shu jihatdan Xudoyberdiyeva lirikasida individual “men”ning ijtimoiy va milliy mazmun kasb etishi muhim poetik xususiyat hisoblanadi.

Qiyosiy tahlil ikki shoira ijodida lirik qahramonning ayol ruhiyatini ochib berish vazifasi mushtarak ekanligini ko‘rsatadi. Luiza Glyukda lirik qahramon ko‘proq ichki sukut, xotira, yo‘qotish va o‘zlikni anglash orqali shakllansa, Halima Xudoyberdiyevada u hissiy faollik,

milliy o'zlik, Vatan va ijtimoiy mas'uliyat bilan kengayadi. Demak, ikki shoira she'riyatida lirik qahramon turlicha poetik shakllarda namoyon bo'lsa-da, ayolning ichki dunyosini individual tajribadan umuminsoniy badiiy mazmunga olib chiqish ularni birlashtiruvchi asosiy xususiyatlardan biridir.

XULOSA. Xulosa qilib aytganda, Luiza Glyuk va Halima Xudoyberdiyeva she'riyatida lirik qahramon ayol ruhiyati va hayotiy tajribasini badiiy ifodalovchi muhim poetik vosita sifatida namoyon bo'ladi. Har ikki shoira ijodida lirik qahramon orqali muhabbat, ayriliq, xotira, yolg'izlik, yo'qotish va o'zlikni anglash kabi kechinmalar yoritiladi. Luiza Glyuk lirikasida lirik qahramon ko'proq individual-psixologik va falsafiy mushohadalarga yo'naltirilgan bo'lsa, Halima Xudoyberdiyeva she'riyatida shaxsiy kechinmalar milliy ruh, Vatan va ijtimoiy masalalar bilan uyg'unlashadi. Shu jihatdan ikki shoira lirikasidagi lirik qahramonning badiiy talqini ularning individual uslubi va milliy-adabiy an'analari bilan belgilanadi. Ayni paytda ayol qalbining murakkab kechinmalarini umuminsoniy mazmun darajasiga ko'tarish har ikki ijodkor poetikasini birlashtiruvchi muhim xususiyat sifatida namoyon bo'ladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Xudoyberdiyeva H. Saylanma. – Toshkent: Sharq, 2000.
2. Xudoyberdiyeva H. Buyuk qushlar. – Toshkent: O'zbekiston, 2012.
3. Glück L. Ararat. – New York: Ecco Press, 1990.
4. Glück L. The Wild Iris. – Hopewell, NJ: Ecco Press, 1992.
5. Glück L. Meadowlands. – Hopewell, NJ: Ecco Press, 1996.
6. Glück L. Averno. – New York: Farrar, Straus and Giroux, 2006.
7. Glück L. A Village Life. – New York: Farrar, Straus and Giroux, 2009.
8. Glück L. Faithful and Virtuous Night. – New York: Farrar, Straus and Giroux, 2014.
9. Glück L. American Originality: Essays on Poetry. – New York: Farrar, Straus and Giroux, 2017.
10. Morris D. The Poetry of Louise Glück: A Thematic Introduction. – Columbia: University of Missouri Press, 2006.
11. Ramazoni I. Poetry and Its Others: News, Prayer, Song, and the Dialogue of Genres. – Chicago: University of Chicago Press, 2014.
12. Waters W. Poetry's Touch: On Lyric Address. – Ithaca: Cornell University Press, 2003.
13. Culler J. Theory of the Lyric. – Cambridge, MA: Harvard University Press, 2015.
14. Jackson V., Prins Y. (eds.). The Lyric Theory Reader: A Critical Anthology. – Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2014.